සහභාගී සංවර්ධන ප්‍රයත්නයන් සාර්ථක වීමට නම්.....

එම්.ජ්. එම්. රසාක් විසිනි
පර්යේෂණ හා පුහුණුකිරීමේ නිලධාරී

"සහභාගී වර්ධනය" යන්න වර්තමාන කෘෂිකාර්මික, වාරිමාර්ග, සෞඛ්‍ය, පරිසර හා ප්‍රජා සංවිධාන ආදී සියළුම ක්ෂේත්‍රයන්හි භාවිතා කරන සංකල්පයක් බවට පත් ව ඇත. "සංවර්ධිත කාර්මික රටවල්" යැයි නම් කරන ලද බටහිර රටවලින් නො දියුණු හා යටත් විජිතයන් වශයෙන් පැවති රටවල් සංවර්ධනය කිරීමෙහි ලා විවිධ උපාය මාර්ගයන්, සංකල්පයන් හඳුන්වා දී තිබේ. එවැනි වැඩ පිළිවෙලවල් බොහෝමයක පරමාර්ථය වූයේ, තම ග්‍රහණයේ තබා ගත හැකි එමෙන්ම තමන් අනුකරණය කරන, පරායත්ත ආර්ථිකයන් ඇති සමාජ ක්‍රම දිළිඳු රටවල ඇති කිරීම යි. මෑතක් දක්වා ක්‍රියාත්මක කළ එවැනි උපාය මාර්ග වලඅඩු ලුහුඩුකම් පාඩමට ගනිමින් දැන් "සහභාගී සංවර්ධනයක්" ගැන අවධානය යොමු කර සිටී යි. එයින් අදහස් කරන්නේ කුමක්ද? නව සංවර්ධන පිළිවෙතක් ලෙස "සහභාගීත්ව සංවර්ධනය" ප්‍රතිපත්ති ක්‍රියාත්මක කිරීම යෝග්‍ය සමාජ සංස්කෘතික හා පරිපාලන පරිසරයක් අපට තිබේ ද? යන කරුණු පිළිබඳ සරළ විග්‍රහයක යෙදීම මේ ලිපියේ අරමුණ යි.

"සහභාගී සංවර්ධනයක්" ගැන කතා කරන විට කවුරු කුමක් සඳහා කෙසේ සහභාගී වියයුතු ද යන්න ප්‍රශ්ණය මතු වේ. සරළව ගත්විට සංවර්ධනවැඩ පිළිවෙලක් ක්‍රියත්මක කරන පුද්ගල පිරිස සහ එම සංවර්ධනය ඉලක්ක වන එසේ නැත්නම් එයින් ප්‍රතිලාභ ලබන පිරිස එකට එක්වී කිසියම් සැලසුම්ගත අරමුණු කිහිපයක් ඉටු කර ගැනීම සඳහා ක්‍රියාකාරී ලෙස තම බුද්ධිය, ශ්‍රමය හා සම්පත් බෙදා හැරීමේ වගකීම් ඇති පිරිසක් සමග පරිසරය ගැන දැනුමක් ඇති, අත්දැකීම් බහුල හා සමාජ සම්ප්‍රදයන් අනුව කටයුතු කරන ප්‍රජාවක් හා එකතු වී එම ප්‍රජාවේ දියුණුව සඳහා කටයුතු කිරීම යි.

"සහභාගී සංවර්ධනය" සංකල්ප ප්‍රභේදයක් ලෙස දකින විද්වතුන් එය නොයෙකුත් දෘෂ්ඨි කෝණයන් ගෙන් විවරණය කිරීමට තැත් කරති. ආර්ථික විද්‍යාඥයින් දකින්නේ එය සම්පත් කාර්යක්ෂම ලෙස යොදා ගැනීමට ඉවහල් වන බවයි. සැලසුම් වේදීන් "සහභාගී සංවර්ධනය" තුළින් පාරිසරික හා මූල්‍යමය වශයෙන් තිරසාර වර්ධනයක් ඇති කර ගත හැකි බව කියති. සංවර්ධන වේදීන් දකින්නේ "සම්පත්" එලදායී ලෙස බෙදී යාමට හා ඒවා කළමණාකරණය කර ගැනීමට පහසු කරවන්නක් වශයෙ නි. සමාජ විද්‍යාඥයින් එය දකින්නේ සාධරණ වූ සමාජ සංවර්ධන ප්‍රවේශයක් මෙන්ම, ප්‍රතිලාභ ලබන ගමන්ම "සහභාගී සංවර්ධනය" තුළින් සම්පත් පාලනය කිරීමේ අයිතිය හා ප්‍රතිලාභ වැඩි කර ගැනීමේ මාර්ගයක් වශයෙනි.

බැලූ බැල්මට "සහභාගී සංවර්ධනය" අපගේ ඔඩු දිව ගිය සංවර්ධන හා සමාජ - ආර්ථික ප්‍රශ්ණ වලට විසඳුම් සෙවිය හැකි මගක් ලෙස පෙණුනත් ඇත්තෙන්ම එවැනි ප්‍රතිපත්තියක් ක්‍රියාවට නැංවීමට සුදුසු පරිපාලන යන්ත්‍රනයක්, සමාජ සංවිධාන රටාවක්, හෝ සංස්කෘතික හැඩගැසීමක් අප රටේ තිබේ ද යන්න අපැහැදිළි ය. කලක් තිස්සේ වාරි සම්පත් කළමනාකරණය ආශ්‍රිත පර්යේෂණ හා පුහුණු වැඩසටහන් වලට සම්බන්ධව ලද අත්දැකීම් වලින් පෙනී යන්නේ තවමත් "සහභාගී සංවර්ධනය" නම් වූ මාවතේ සාර්ථක ව ගමන් කිරීමට අවශ්‍ය,

සමාජ සංස්කෘතික පරිසරයට හැඩගැසී නැති බව ය. නො එසේ නම් එම සංකල්පයන් අපගේ සමාජ ආර්ථික ප්‍රශ්ණ වලට පිළියම් සෙවීමට අපොහොසත් බව යි. ඒ පිළිබඳ කරුණු විමසීම මෙහි අරමුණ යි.

"සහභාගී සංවර්ධනයේ" මූලික තේමාවක් වනුයේ ප්‍රජාවක සංවර්ධන කටයුතු කිරීමේදී එම ප්‍රජාවේ කටයුතු මෙහෙයවන, සැලසුම් කරන නිලධාරීන් ප්‍රජාවත් සමග එක් වී ප්‍රශ්ණ සාකච්ඡා කර ඒවාට විසඳුම් සොයා ගැනීම සඳහා සාමූහික ප්‍රයත්නයක යෙදීම යි. නමුත් ක්‍රියාකාරී යථාර්ථය තුළ එවැන්නක් සිදු වේද? නිලධාරීන් කෙතරම් පුහුණු වැඩ සටහන් වලට සහභාගී වුවත් ඔවුන් වෙහෙසෙන්නේ නිලධාරී සංස්කෘතිය විසින් කලක් තිස්සේ ගොඩනගා ගත් රීතීන් හා සම්මතයන් අනුව ය. අලුත් දෙයක් කිරීමට,-අලුත් යමක් සිතීමට තරුණ නිලධාරීන් ගේ පෙළෙඹීමක් තිබුණත්, ප්‍රජාවත් සමග එකතුවී සැබෑලෙසම කටයුතු කිරීමට උවමනාවක් තිබුණත්, එසේ කිරීමට ඔවුන් සමහරෙකුට හැකියාව නැත. සාමාන්‍ය ජනතාව සමග සහභාගී වී කටයුතු කිරීමෙන් තමන් තුළ පවතින අධිකාරත්වය ගිලිහී යන බව නොඑසේ නම් අනියම් මාර්ගවලින් තමන්ට ලැබෙන අමතර මුදල් අහිමි වී යන බව සිතති. ක්ෂේත්‍ර නිලධාරීන්ගේ පැත්තෙන් එවැනි බියක පදනමක් නැතිවා නොවේ.

ඔවුන්ට මාසිකව ලැබෙන වේතනය ප්‍රමාණවත් නොවෙනවා විය හැක. නොඑසේ නම් වඩා සමීපව කටයුතු කිරීමට තරම් ප්‍රජාවේ බුද්ධිමත්ව, තර්කානුකූලව කටයුතු කරන පිරිස් නොවනවා විය හැක. කෙසේ වෙතත් අපගේ නිරීක්ෂණ වලින් පෙනී යන්නේ බහුතර නිලධාරී කොටස තවමත් පැරණි දැඩි නිලධාරී වාදයේත්, අලුත් "නම්‍ය" නිලධාරී වාදයත් අතර හිරවී ඇති බව ය. ඔවුන්ට රජයේ හෝ වෙනත් ඉහළ මට්ටමෙන් ප්‍රතිපත්තියක් ලෙස "සහභාගී සංවර්ධන" වැඩ පිළිවෙලවල් ක්‍රියාත්මක කිරීමට සහාය දීමට සිදු වේ. ඔවුන් ඒ සඳහා සම්මන්ත්‍රණ වලට, වැඩ මුළු වලට හා පුහුණු වැඩ සටහන් වලට සහභාගී වෙති.එහෙත් නැවත ක්ෂේත්‍රයට ගිය පසු ක්‍රියාත්මක කරනුයේ පැරණි පුරුදු මය. ඔවුනට හුරු පුරුදු "සංස්කෘතියෙන්" විදීමට බොහෝ දෙනෙකුට අපහසු ය. ඒ නිසා නිලධාරින් වක්‍ර මාර්ගයෙන් වුව තම උවමනාවන් ඉටු කර ගැනීමට උත්සාහ කරති. උදහරණ වශයෙන් ගත හොත් වාරිමාර්ග නඩත්තු හා පුනරුත්ථාපන කටයුතු ගොවීන්ගේ සංවිධාන වලට කොන්ත්‍රාත් දීම වැළැක්වීමට සමහර නිලධාරීන් කටයුතු කරති. නො එසේ නම් එවැනි සංවිධාන මගින් කරන වැඩ "තත්ත්වයෙන්" බාල බව කියමින් මතයක් ගොඩ නගති. තමන්ට බැරි නම්, තම හිතවත් මුදලාලිලාට එවැනි කොන්ත්‍රාත් ලබා දී "කොමිස්" මුදලක් ගැනීමට සමහර නිලධාරින් පෙළඹෙති. හැම නිලධාරියෙකුම එසේ නොවේ. එහෙත් ගොවීන් නිලධාරීන් දෙස බලන්නේ එවැනි ක්‍රියා මුළු නිලධාරී තන්ත්‍රයේම වැඩ කටයුතු ලෙසයි. මෙයින් මා කීමට අදහස් කළේ නිලධාරීන් (සමහරුන්) කොතරම් උත්සාහ ගත්තත් ඔවුන් සාමාන්‍ය ප්‍රජාවක් සමග කටයුතු කිරීමේ ඔවුන්ගේ ආකල්ප වල ක්‍රියාකාරීත්වයේ සැබෑ වෙනසක් ඇති වී නැති බව යි. එවැනි වෙනසක් අවශ්‍යයෙන්ම සිදු විය යුත්ත කි. ඔවුන්ගේ ආකල්ප වෙනස් කිරීමේදි සහභාගී සංවර්ධනය තුළින් නිලධාරී අධිකාරීත්වයට පහරක් නො වන බවත්, නිලධාරින් යනු මහජන සේවකයන් බව සමාජයට කියා ඔවුන් දැනුවත් කළ යුතු ය. එසේම නිලධාරින් මුහුණ දෙන ආර්ථික ප්‍රශ්න වලට විසඳුම් සෙවීම නිසා අනියම් ආකාර වලින් මුදල් ඉපයීම් වලට පෙළඹීම වැළැක්විය යුතු ය. අප රටේ ගොඩනැගී ඇති "නිලධාරී සංස්කෘතිය" නිදහසත් සමග කාලයක් තිස්සේ දැඩි ලෙස දේශපාලන හා පරිපාලන තන්ත්‍රයනට අනුබද්ධ වී ගොඩ නැගුන කි. එය වෙනස් කිරීම අමාරු කාර්යයකි. එහෙත් වෙනස් කළ හැකිය. මෙම සංවර්ධන සංකල්පය සැබෑ ලෙසටම ක්‍රියාත්මක කිරීමට නම් නිලධාරී පෙලැන්තියේ "ආකල්ප" වල හා ක්‍රියාකාරීත්වයේ සැබෑ වෙනසක් සිදු විය යුතු ම ය.

සංවර්ධන සඳහා ප්‍රජා සහභාගීත්වය ලබා ගැනීමේ දී බොහෝ විට සිදු වනුයේ එම ප්‍රදේශයේ ක්‍රියාත්මක වන ග්‍රාමීය සංවිධාන වල නියමුවන් ලෙස කටයුතු කරන කිහිප දෙනෙකු ගේ සහාය ලබා ගැනීම ය. අප රටේ ප්‍රජා සංවිධාන ඉතිහාසය දෙස බැලූ විට පෙනී යන්නේ එවැනි බොහෝ සංවිධාන ගොඩ නැගුනේ හෝ ගොඩ නගා තිබුණේ රජයේ නිලධාරීන් විසින් ජනතාවට තම සේවා සැපයීම සඳහා කිසියම් "ක්‍රමයක්" වශයෙන් හෝ ගමේ සිටින බල පුළුවන්කාර පිරිස් තමන්ගේ "බලය" තවදුරටත් පවත්වා ගෙන යාමට ආධාර කර ගත හැකි "පදනමක්" හෝ වශයෙනි. එම නිසා කලින් කලට විවිධාකාර ප්‍රජා සංවිධාන ගොඩ නැගුණු අතර ඒවායෙන් ලැබෙන ප්‍රයෝජන අඩුවී යන විට සංවිධානය බිඳ වැටිණ. මෙයින් පෙනී යන්නේ ජනතාවගේ සිතැඟි පරිදි ඔවුන්ගේ අවශ්‍යතාවන් ඉටු කර ගැනීම සඳහා ඔවුන්ගේ අවබෝධය තුළින් එම සංවිධාන බිහි නොවූ බවයි. පැරණි ලාංකීය සමාජය තුළ විවිධ මට්ටමේ (කුළ,වෘත්තීන් අනුව) අවධිමත් ආකරයේ සංවිධාන පැවති අතර ප්‍රජා අවශ්‍යතා ඉටු කිරීමට ඒවා ක්‍රියාත්මක විය. එහෙත් විවිධ වූත්, සංකීර්ණ වූත් සමාජ පරිවර්තන බලවේගයන් (යටත් විජිතවාදය, බටහිර කරණය, නාගරිකකරණය වැනි) තුළින් ඒ පැරණි සමාජ සංවිධාන රටාවන් අභාවයට ගිය අතර, අලුත් සමාජ වටිනාකම් හා සම්මතයන් වැළඳ ගනිමින් අප සමාජයේ අතිශය සංකීර්ණ සමාජ සම්බන්ධතාවය ද පරාර්ථකාමී හා සාමූහික පැවැත්මට වඩා ආත්මාර්ථකාමී හා පුද්ගල සංවර්ධනය ප්‍රමුඛ කොට ගත්තේ ය. මේ හේතුවෙන් මෑත කාලයේ දී සංවර්ධන වැඩ සටහන් සඳහා ජනතා සහභාගීත්වය වැඩි කිරීමට ප්‍රජා සංවිධායකයන් "විපර්යකාරකයන්" ලෙස යොද ගැනීමට රජය හා බාහිර ආයතන පෙළඹුනි.

මෙසේ විපර්යකාරකයන් යොද ගැනීමෙන් ජනතා සහභාගීත්වය සඳහා ප්‍රජා සංවිධාන ගොඩ නැගීම අප අනුගමනය කළ අතීත පිළිවෙත් වලට වඩා හොඳ වුවත් එමගින් සැබෑ ලෙස ජනතා සංවිධාන ගොඩ නැගේ ද? ප්‍රජා සහභාගීත්වය ලැබේ ද යන්න අපැහැදිලි ය. විපර්යකාරකයන් ලෙස ක්ෂේත්‍රයට යන පුද්ගලයන් තමන්ට හුරු වූ හා ඉගෙන ගෙන තිබෙන පිළිවෙලකට අනුව සංවිධාන ගොඩනැගීමට පෙළඹෙයි. සමහර විට එකිනෙකා සතු පෞරුෂත්ව ගතිගුණ, ප්‍රජා සේවයට ඇති කැප වීම යන කරුණුමත සංවිධාන ගොඩ නැගීමේ මට්ටම් වෙනස් වේ. කෙසේ වුව ද "සහභාගීත්ව සංවර්ධන" අරමුණු හොඳින් ඉටු කර ගත හැක්කේ ශක්තිමත් ප්‍රජා සංවිධාන ව්‍යුහයක ක්‍රියාකාරී සහභාගිත්වය තුලිනි.එසේ ශක්තිමත් ප්‍රජා සංවිධාන ගොඩ නැගීමට කළ යුතු දේ තීරණය කළ යුත්තේ එම ප්‍රජාවේ සංයුතිය, සම්පත් හිමිකම් වල ස්වාභාවය, ප්‍රජාව මුහුණ දෙන ගැටළු හා ඒවායේ තීව්‍රභාවය යන කාරණා උඩ ය. එක් ප්‍රදේශයක විපර්යකාරකයන් ලවා ශක්තිමත් සංවිධාන ව්‍යුහයක් බිහි කර ලීමට හැකි වූවත්, හුදෙක් එය එම ප්‍රදේශයට, ඒ කාලයට හා ඒ ප්‍රජාවේ ප්‍රශ්ණ සංවර්ධන වැඩපිළිවෙලට උකහා ගත් ආකාරයට අනුව වෙනස් විය හැකි ය. සහභාගීත්ව සංවර්ධනයක් සඳහා වූ ප්‍රජා සංවිධාන ප්‍රජා අවශ්‍යතා ප්‍රජාවගේ සිතැඟි පරිදි නියෝජනය වන ඔවුන්ගේම සංවිධාන රටාවක් ලෙස පිහිට විය යුතු ය. බාහිර උපකාරකයක් නිසා බිහි වන ප්‍රජා සංවිධාන තුළින්, තිරසාර "සහභාගිත්ව සංවර්ධනයක්" අපේක්ෂා කළ නො හැක.

අවංක හා කැප කිරීමෙන් වැඩ කරන ප්‍රජා නායකත්වයක් මේ සඳහා අවශ්‍ය වේ. ප්‍රජා සංවිධාන මෙහෙයවන හා ප්‍රජාවන් නියෝජනය කරන නායකයෝ සංවර්ධනයේ ලා වැදගත් කාර්ය කොටසක් ඉෂ්ඨ කරන පිරිස කි. එහෙත් අපගේ අතීත සංවර්ධන අත්දැකීම් විමසා බලන විට පෙනී යන්නේ අපගේ ග්‍රාමීය ප්‍රජා නායකයන් සැබෑ ලෙස ජනතා ප්‍රශ්ණ නිරාකරණය කිරීමට කටයුතු කර නැති බව ය. කලක්

ඉඩම් ව්‍යාපාර හිමි කුළවත් නායකත්වයට මුල් තැන හිමි වූ අතර පසුව, උගත් දේශපාලන බලපුළුවන් කාරකම් ඇති පිරිස් ප්‍රජා නායකත්වයට පත් වූහ. මේ බොහෝ අයගේ සැබෑ අරමුණ වූයේ අවස්ථා වල අද වුවත් ග්‍රාමීය ප්‍රජාවන් බොහොමයක් සංවර්ධන කටයුතුවල ප්‍රමුඛතාවය ගැනීමට මෙවැනි පිරිස් පෙළඹී සිටිති. මෑත කාලීනව, සමහර සහභාගීත්ව සංවර්ධන වැඩ සටහන් කීපයක් ඉහත කී අහිතකර නායකත්වයන් මහගැර තරුණ හා කැපවීමකින් කටයුතු කළ හැකි නව ප්‍රජා නායකයන් බිහිකිරීමට උත්සාහ දරා ඇත. උදහරණ වශයෙන් ගො.ප.පු. ආයතනය මගින් 1979 සිට 1985 දක්වා ගල්ඔය වම් ඉවුර ප්‍රදේශයේ දියත්කළ ගොවි සංවිධාන වැඩ සටහන තුළින් අලුත් ගොවි නියෝජිත පිරිසකට නායකත්වය ලබා දීමට උත්සාහ දරණ ලදී. එසේ අලුත් නායකත්වයක් ප්‍රජා මට්ටමින් බිහි කිරීමට දැඩි උත්සාහයක් දැරීමට සිදුවන අතර, එසේ බිහි වූ නව නායකත්වයන් සංවර්ධන ව්‍යාපෘති අවසන් වීමත් සමග බිඳ වැටීමට නොදී තබා ගැනීම ද අපහසු කාර්යයකි. ගල්ඔය අත්දැකීම් අනුගමනය කළ සමහර ගොවි සංවිධාන වැඩ සටහන් වල හා ගල්ඔය වම් ඉවුරේ වර්තමාන ගොවි සංවිධාන දෙස බලන විට එසේ බිහිවෙන නව නායත්වයක් පවා කල් යාම්දී අධිකාරත්වය, බලය හා සමාජ තත්ත්වයන්ට නැඹුරු වෙමින් තම සාමාජිකයන් ගෙන් ඈත් වන බව පෙනී යයි. කලක් තිස්සේ ගොවීන් නියෝජනය කරන පිරිස් හැටියට ගැමි නායකයන්ට, රජයේ නිලධාරීන් හා සම්බන්ධතා පැවැත්වීමට වැඩි අවස්ථාව ලැබේ. රජයේ නිලධාරීන්ගේ වාහන වල ගමන් කිරීමටත්, කල්යාමේ දී නිලධාරීන්ගේ අවශ්‍යතා අනුව කටයුතු කිරීමට අලුතෙන් බිහි වූ නායකයෝ පවා පෙළඹෙති. අනෙක් අතින් සාමාන්‍ය ගැමියා පවා තම නියෝජිතයා දකින්නේ නිලධාරීන් හා කිට්ටුවෙන් කටයුතු කරන බලවත් පුද්ගලයෙකු ලෙස ය. ගොවි නියෝජිතයන් කලක් යාමේ දී රාජ්‍ය නිලධාරීන්ගේ නියෝජිතයන් බවට පත් වෙති. මේ හේතුවෙන් මුල දී සහභාගීත්ව සංවර්ධන වැඩපිළිවෙලවල් ලෙස ආරම්භ කරන බොහෝ වැඩ සටහන් අවසන් වන්නේ අසාර්ථක අත්දැකීම් ලෙස ය. සහභාගී සංවර්ධනය සඳහා අවංක, බුද්ධිමත් හා කැපවීමෙන් කටයුතු කරන ප්‍රජා නියෝජිතයන් අවශ්‍ය ය. නොඑසේ නම් සංවර්ධන ප්‍රයත්නයන් තුළින් සිදු වන්නේ සංවර්ධනයේ ඉලක්කයන් වූ දුප්පත් සාමාන්‍ය ජනතාව තව තවත් සංවර්ධනයෙන් ඈත් කිරීමයි. එම නිසා සහභාගීත්ව සංවර්ධන වැඩ සටහන් ක්‍රියාත්මක කිරීමේ එවැනි කැප කිරීමකින් කටයුතු කළ හැකි ගැමි නායකයන් තෝරා ගැනීමේ ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදී ක්‍රමයක් ඇතිකළ යුතුය.

අපගේ අතීත සංවර්ධන අත්දැකීම් දෙස බලන විට පෙනී යන තවත් කරුණක් නම් විවිධ ව්‍යාපෘති වශයෙන් දියත් කරනවැඩ සටහන් තුළින් සැබවින් ප්‍රජා අවශ්‍යතා හා ප්‍රශ්ණ වලට පිළිතුරු ලැබී නැති බවයි. එයට එක් හේතුවක් නම් ප්‍රජාවක් මුහුණ දෙන ප්‍රශ්න විවිධාකාර වන අතර, ඒවායේ තීව්‍රතාවය කලින් කලට වෙනස් වීමයි.

වරෙක ප්‍රබල සංවර්ධන ගැටළුවක් ලෙස දකින දෙයට වඩා විසඳුම් අවශ්‍ය මූලික ගැටළු කිසියම් ප්‍රජාවක තිබිය. හැක. මේ නිසා එක් සංවර්ධන ගැටළුවක් (බොහෝ අවස්ථාවල) සිදුවන පරිදි කේන්ද්‍ර කොට ගෙන, ආරම්භ කරන වැඩ සටහන් නිමාවන්නේ තවත් ප්‍රශ්ණ රාශියක් බිහි කරමිනි. උදහරණ වශයෙන් ජනපද ව්‍යාපාරයක ගොවිතැන් කරගෙන යාමට ඇති මූලික ගැටළුව ප්‍රමාණවත් වාරි ජලය නොමැති කම නිසා යයි සිතා එම ප්‍රශ්නයට විසඳුම් සෙවීමට සංවර්ධන වැඩ සටහන් ක්‍රියාත්මක කළ හැක. එහෙත් සැබවින් ම වාරි ජල ප්‍රශ්ණයට වඩා, ඉඩම් වල නුසුදුසුතාවය, ගොවිතැන් සඳහා අවශ්‍ය මූලධනය නැතිකම, ඉඩම් කැබලි වී යාම, අවශ්‍ය තාක්ෂණික පහසුකම් නැතිකම හෝ එසේත් නැතිනම් ගොවිතැන් කටයුතු කර ගන්නා තුරු ජීවත් වීමට ආදයමක් නැතිකම වැනි දෑ ප්‍රබල විය හැක. එවැනි සංකීර්ණ තත්ත්වයක් තුළ සහභාගීත්ව සංවර්ධනය එක් ඉලක්ක ගැළුවක් කරා යොමු වීම අසාර්ථක විය හැක. එසේම සංවර්ධන ව්‍යාපෘතියකට සම්බන්ධ හැම කොටසක්ම නිලධාරී, ප්‍රජා නායකයන්, සාමාන්‍ය පිරිස්, දේශපාලකයන්, බොහෝ විට ක්‍රියා කරනුයේ ඔවුනට සුවිශේෂව යම් අරමුණක් අනුව ය. මතුපිටින් ව්‍යාපෘතියේ පොදු අරමුණු කරා ගමන් කරන බව ඔවුන් පෙන්නුව ද, මේ එකිනෙක කොටස් ක්‍රියාත්මක වන්නේ තමන්ගේ යම් අරමුණු රැසක් තෘප්ත කර ගැනීම සඳහා යි. මේ තත්ත්වයන් තුළ කිසියම් සංවර්ධන ව්‍යාපෘතියක් සාර්ථක වනවා නම් එසේ වන්නේ ඉහත කී ආකාරයේ සහභාගී වන කොටස් වල යම් අරමුණු කිසියම්ආකාරයකින් තෘප්ත වනවා නම් හෝ ප්‍රදේශයේ අනෙකුත් සංවර්ධන ගැටළු වලටත් කිසියම් විසඳුමක් දීමට ඒවාට හැකියාවක් ඇත්නම් පමණි. අප කොතෙක්දුරට "සහභාගී සංවර්ධනයක්" ගැන වාද විවාද කළ ද ප්‍රායෝගිකව ක්‍රියාත්මක කිරීමේ දි ඉහත කී තත්ත්වයන්ට අප මුහුණ දිය යුතු වෙයි. එමනිසා සහභාගී සංවර්ධන වැඩ සටහන් සැලසුම් කිරීමේ දී ඉලක්කකර ගන්නා කණ්ඩායමේ විවිධ කොටස් වල ප්‍රකාශිත පොදු ගැටළු මෙන් ම මතුපිටින් නොපෙණෙන ගැටළු ද හඳුනාගෙන, ප්‍රමුඛතා සකස් කර අරමුණු අතර සමබරතාවයක් ඇති කර ගෙන ඉන්පසුව ක්‍රියාවට නැංවීමට උත්සාහ කළ යුතු ය.

දේශපාලන මැදිහත් නොවීම් හා අපක්ෂපාතීව දේශපාලන අනුග්‍රහය ලැබීමක් සිදු විය යුතු ය. සංවර්ධන ප්‍රයත්නයන් කිසිවක් දේශපාලන රාමුවට පිටතින් ක්‍රියාත්මක කිරීම අපහසු කාර්යයකි. දැඩි ලෙස දේශපාලනීකරණය වූ ලාංකික සමාජයේ නිදහසින් පසු ක්‍රියාත්මක කළ සෑම සංවර්ධන ව්‍යාපෘතියක්ම පාහේ "දේශපාලන" ප්‍රතිපත්ති හා බැඳුණු ඒවා මිස "ජාතික" සංවර්ධනය අපේක්ෂාවෙන් කළ ඒවා නොවේ. මෙය තමන්ට තමන් රවටා ගැනීමකි. සංවර්ධන ප්‍රයත්නයක් සර්ථක කර ගැනීමට නම් පක්ෂ දේශපාලනය මග හැරීමට හෝ දේශපාලන මැදිහත් වීමට බඳුන් නොවන පරිදි හෝ එය ක්‍රියාත්මක කිරිමට වග බලා ගත යුතු ය.

එහෙත් ප්‍රායෝගිකව එය එසේ කළ හැකි ද? සංවර්ධන වේදීන් මුහුණ දෙන ප්‍රධාන ගැටළුවකි මෙය.

අතීතයේ දී ක්‍රියාත්මක කළ "ගල්ඔය ගොවි සංවිධාන වැඩ සටහන" දේශපාලන මැදිහත් වීම් වලින් තොරව එහි ආරම්භයේ දී ක්‍රියාත්මක වුවත් පසුව එය ද දේශපාලන ප්‍රවාහයට හසුවිය. විශේෂයෙන් රාජ්‍ය මට්ටමෙන් "සහභාගීත්ව සංවර්ධන" හෝ "සැළසුම් ගත සංවර්ධන" හෝ වැඩසටන් ක්‍රියාත්මකකිරීමේ දී බලයේ සිටින දේශපාලන පක්ෂයේ අවශ්‍යතාවන් කිසියම් ආකාරයකින් හෝ නියෝජනය වීම වැළැක්විය නොහැක. එහෙත් ප්‍රශ්ණය වී ඇත්තේ "රාජ්‍ය" යන්ත්‍රනයට පරිබාහිර වූ වෙනත් ක්‍රමයක් සම්පත් බෙද හැරිමට හෝ සැලසුම් ක්‍රියාත්මක කිරීමට හෝ පමණි ද යන්නයි. රාජ්‍ය නොවන සංවිධාන රාශියක් ක්‍රියාත්මක වුව ද එවැනි සංවිධාන වලට ක්‍රියාත්මක විය හැක්කේ ඇතැම් සීමා වලට යටත්ව ය. එමනිසා "සහභාගිත්ව සංවර්ධන" වැඩ සටහන් කැමැත්තෙන් හෝ අකමැත්තෙන් වුව රාජ්‍ය "අනුග්‍රහය" යටතේ ක්‍රියාත්මක කිරීමට සිදුව ඇත. කෙසේ වුව ද වාසනාවකට මෙන් දේශපාලනයෙන් බැහැරව ජාතික සංවර්ධනයක් ලෙස වැඩ සටහන් ක්‍රියාත්මක කිරීමට දේශපාලකයන් හා රාජ්‍ය නිලධාරීන් මෑතක සිට නැඹුරුවක් දක්වති. එසේ ආකල්ප හා දෘෂ්ඨීන්වල වෙනස් ඇති වීම සහභාගීත්ව සංවර්ධනයට ඉතාම අත්‍යාවශ්‍යය. වෙනත් වචන වලින් කිවහොත් යම් ප්‍රජාවක සංවර්ධනය යන්න තමාගේ ඡන්ද කොට්ඨාශයේ සිටින තම පක්ෂයට හිතවත් පිරිසකට පමණක් ප්‍රතිලාභ ලබාදීමක් ලෙස ඒ දෙස නොබලා තමා සමාජ සේවකයෙකු යන දෘෂ්ඨියෙන් දේශපාලකයන් බැලීමට නැඹුරුවීම අත්‍යවශ්‍ය වූවකි. නොඑසේ නම් සහභාගීත්ව සංවර්ධනය ද අතීතයේ මෙන්ම තවත් අසාර්ථක සංවර්ධන උපාය මාර්ගයක් ලෙස ඉතිහාසයට එක්වන නොවැළැක් විය හැකිය.

"සහභාගීත්ව සංවර්ධන" උපාය මාර්ග ක්‍රියාත්මක කිරීමේදී ප්‍රායෝගිකව මතුවිය හැකි ගැටළු කිහිපයක් විවේචනාත්මකව විමසා බැලීමට මෙයින් උත්සාහ කෙරිණි.

"සහභාගීත්ව සංවර්ධනය" සංකල්පය මෙතෙක් අප අනුගමනය කළ සංවර්ධන ක්‍රමෝපායන් හා සසඳන විට වඩා යහපත් එකකි. එහෙත් බටහිර රටවල් වල පිළිසිඳගත් සමහර සංකල්ප වල සංස්කෘතික වශයෙන් ඇති නොගැලපීම මේ සංකල්පවේදය තුළද ඇතිවා නොවේ. ප්‍රජාව වඩ වඩා සහභාගීකර ගැනීමටත්, ඔවුන් තුළ ඇති සංවිධාන ශක්තිය දියුණු කර, ආර්ථික ඒකකයන් ලෙස ප්‍රජා සංවිධාන අතර තරඟකාරීත්වයක් ඇති කිරීමත්, රාජ්‍ය යන්ත්‍රණයේ ඒකාධිකාරිත්වය, පොදු ජනතාව සමග බෙද හද ගැනීමටත් අවශ්‍ය සමාජ ආර්ථික පදනමක් ඇති කිරිම මෙම සංකල්පවේදයේ අදහසයි. එහෙත් "සහභාගී සංවර්ධනය" ඒ ඒ රටවල සංස්කෘතික පරිසරයට උචිත පරිදි, සමාජ වටිනාකම් විනාශ නොවන පරිදි සැබෑ සමාජ සංවර්ධනයක් ලෙස යොද ගැනීමට දේශීය බුද්ධිමතුන් හා බලධාරීන් ඉතා සූපරීක්ෂාකාරී විය යුතු ය. සහභාගී සංවර්ධනයකට අනුව, තම දේශීය සමාජ සංස්කෘතික පරිසරය පරිසරයට සරිලන පරිදි "සහභාගී සංවර්ධනයේ" උපාය මාර්ග සකස් කළ යුතුය යන්න මේ ලිපියෙන් අවධාරණය කිරීමට තැත් කළ මූලික අදහසයි.